

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Cultural diversity in center-based child care: differences and similarities in caregivers' cultural beliefs

Huijbregts, S.K.

Publication date
2009

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Huijbregts, S. K. (2009). *Cultural diversity in center-based child care: differences and similarities in caregivers' cultural beliefs*. SCO-Kohnstamm Instituut.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Samenvatting (summary in Dutch)

De laatste decennia in Nederland worden gekarakteriseerd door twee belangrijke demografische en economische veranderingen. Ten eerste zijn meer vrouwen toetreden tot de arbeidsmarkt waardoor het aantal jonge kinderen dat gebruik maakt van een vorm van kinderopvang, evenals het aantal kinderopvang instellingen hard is gegroeid. Zo bezochten in 2007 bijna 300.000 kinderen onder de vier een kinderopvanginstelling, dat zijn er 40.000 meer dan in 2006. Een tweede belangrijke demografische verandering is de toenemende culturele diversiteit van de Nederlandse samenleving, met name in de grote steden. Met de roep om meer personeel in de kinderopvang vonden de laatste jaren veel jonge vrouwen uit deze migranten gemeenschappen hun weg als pedagogisch medewerker in de kinderopvang. De toenemende diversiteit van zowel medewerkers als kinderen biedt de kinderopvang sector extra uitdagingen. In het bijzonder voor het beeld van en de ideeën over de kwaliteit van de interactie tussen pedagogisch medewerkers en kinderen en de gehanteerde standaard voor deze zogenaamde proceskwaliteit.

Culturele opvoedingsideeën zijn de vaak impliciete ideeën over de juiste of natuurlijke manier van opvoeden. Opvoedingsideeën omvatten ook waarden en normen ten aanzien van de persoonlijke en sociale ontwikkeling van kinderen en bieden een handvat bij het realiseren van deze waarden en normen in de opvoeding. Culturele opvoedingsideeën worden continu gevormd zowel door de dagelijkse ervaringen met het opvoeden van kinderen in diverse situaties, als ook door de binnen een bepaalde gemeenschap gedeelde kijk op opvoeding en ontwikkeling van kinderen. Die gemeenschap kan zowel een culturele gemeenschap zijn als ook een team van collega's van bijvoorbeeld een kinderdagverblijf.

Uit onderzoek weten we dat deze opvoedingsideeën per culturele gemeenschap sterk kunnen verschillen. Het doel van dit onderzoek was om na te gaan of deze culturele verschillen in de kijk op kinderen en opvoeding ook te herkennen is onder professioneel geschoolde pedagogisch medewerkers met verschillende culturele achtergronden die allen in de kinderopvang sector werkzaam zijn. Het onderzoeken van de opvoedingsideeën van opvoeders is belangrijk omdat verondersteld wordt dat deze een rijke bron zijn voor het opvoedend handelen, en hier-

Cultural diversity in center-based childcare

uitvolgend, voor de kwaliteit van de interactie tussen de pedagogisch medewerker en kinderen.

Aan vele studies die gericht zijn op het onderzoeken van cultuur verschillen ligt de individualisme-collectivisme dimensie ten grondslag. Deze dimensie verwijst naar opvoedingsideeën waarin de nadruk ligt op individualiteit, competitie, en een onafhankelijk zelfbeeld, versus opvoedingsideeën waarin vooral belang wordt gehecht aan verbondenheid, samenwerking en een interdependent zelfbeeld. Individualisme en collectivisme moeten niet beschouwd worden als simpele tegenovergestelden op een zelfde dimensie. Zij vertegenwoordigen verschillende dimensies die naast elkaar kunnen bestaan, zowel in een gemeenschap als binnen een individu. Het vinden van een goede balans tussen autonomie - een individualistisch opvoedingsdoel - en verbondenheid - een collectivistisch opvoedingsdoel - is over de hele wereld een belangrijk thema in de opvoeding van kinderen. In de individualistisch georiënteerde kinderopvang in de Westerse landen, waaronder Nederland, is het vinden van een juiste balans tussen autonomie en verbondenheid in het bijzonder een uitdaging. Gesteld kan worden dat officiële opvoedingsdoelen en kwaliteitsstandaarden het beste afgestemd zijn op een individualistische kind-gerichte kijk op opvoeding, terwijl het unieke karakter van kinderdagopvang, waar jonge kinderen het grootste deel van de dag doorbrengen in het gezelschap van tenminste een dozijn leeftijdsgenootjes, wellicht beter aansluit bij een meer collectivistische oriëntatie op kinderen, hun ontwikkeling en opvoeding.

Inzicht krijgen in de culturele diversiteit in opvoedingsideeën van pedagogisch medewerkers in de kinderopvang was het centrale doel van dit promotie onderzoek. Een thema dat tot die tijd verrassend genoeg nog weinig wetenschappelijke aandacht had gekregen. Dit proefschrift bestaat uit drie empirische studies, die zijn beschreven in verschillende hoofdstukken. De gegevens waarop deze studies zijn gebaseerd werden in het najaar van 2004 en het voorjaar van 2005 verzameld. In totaal hebben 61 pedagogisch medewerkers, allemaal vrouwen, van 22 verschillende kinderdagverblijven in twee grote steden in Nederland meegewerkt aan dit onderzoeksproject. Drie culturele groepen zijn vertegenwoordigd in de onderzoeksgroep; 20 pedagogisch medewerkers hadden een autochtoon Nederlandse achtergrond, 20 pedagogisch medewerkers hadden een Surinaams-Nederlandse of Antilliaans-Nederlandse culturele achtergrond, en van 21 pedagogisch medewerkers was een van de ouders of waren beide ouders geboren in Marokko of Turkije. Al deze pedagogisch medewerkers werden op het kinderdagverblijf bezocht.

Samenvatting (summary in Dutch)

Iedere pedagogisch medewerker is persoonlijk geïnterviewd over haar kijk op kinderen en op opvoeding, en alle pedagogisch medewerkers werden op hun groep in het kdv gedurende een ochtend geobserveerd. Ook hebben alle pedagogisch medewerkers na het bezoek nog een uitgebreide vragenlijst ingevuld. Naast deze 61 pedagogisch medewerkers is een grotere onderzoekspopulatie benaderd om mee te werken aan het vragenlijstonderzoek. In totaal hebben 116 pedagogisch medewerkers aan dit deel van het onderzoek deelgenomen.

In de eerste twee empirische studies werd onderzocht of er culturele verschillen waren te vinden in de opvoedingsideeën van pedagogisch medewerkers, ondanks de opleiding die zij allen in Nederland hadden gevolgd. Naast de invloed van de culturele achtergrond en het opleidingsniveau van de pedagogisch medewerker, onderzochten we de relatie tussen de culturele context van het kinderdagverblijf en de opvoedingsideeën van de pedagogisch medewerkers. De culturele context van het kinderdagverblijf omvat de culturele achtergrond van de naaste collega's, het team, en van de kinderen op het dagverblijf. Dit werd zowel door middel van vragenlijsten onderzocht (hoofdstuk 2, N=116), als door middel van semi-open interviews (hoofdstuk 3, N=61). Zowel autochtone pedagogisch medewerkers als medewerkers met een Caribische of Mediterrane achtergrond hechtten waarde aan zowel individualistische opvoedingswaarden als aan collectivistische opvoedingsideeën. Er bestond aanzienlijke overlap in de opvoedingsideeën van de verschillende groepen. Toch werden er ook culturele verschillen in opvoedingsideeën gevonden. Zo verschilden de pedagogisch medewerkers in het belang dat zij hechtten aan opvoedingswaarden uit de individualistische dan wel de collectivistische categorie. Autochtoon Nederlandse pedagogisch medewerkers hechtten in het bijzonder aan individualistische opvoedingsdoelen, zoals bijvoorbeeld de zelfstandigheid en autonomie van kinderen. Terwijl allochtone pedagogisch medewerkers collectivistische opvoedingsdoelen benadrukten, zo hechtten zij bijvoorbeeld een groter belang aan de gehoorzaamheid van kinderen. Er werden geen culturele verschillen gevonden in het belang dat pedagogisch medewerkers hechtten aan individualistische opvoedingsdoelen als het stimuleren van zelfvertrouwen bij kinderen, of met betrekking tot de rol die pedagogisch medewerkers voor zichzelf zagen in het stimuleren van de individuele ontwikkeling van kinderen of in het creëren van ontwikkelingsmogelijkheden. Deze bevinding toont in de eerste plaats aan dat individualistische en collectivistische waarden in vele culturen naast elkaar bestaan, zowel allochtone als autochtone medewerkers hechten

belang aan individualistische als collectivistische opvoedingsdoelen. Ten tweede wordt met deze bevinding de multidimensionaliteit van zowel opvoedingsideeën als van de constructen individualisme en collectivisme bevestigd. Hierbij moet evenwel opgemerkt worden dat de constructen individualisme en collectivisme te algemeen kunnen zijn bij het gedetailleerd bestuderen van verschillen binnen en tussen culturen, waarbij geriskeerd wordt dat een oversimplificatie van culturele patronen ontstaat.

In de derde empirische studie, die beschreven staat in hoofdstuk 4, werden de opvoedingsideeën van pedagogisch medewerkers gerelateerd aan hun opvoedend handelen. Wanneer opvoedingsideeën inderdaad belangrijk zouden zijn voor de proceskwaliteit in de kinderopvang, zoals we veronderstelden, zou er een relevante verbinding tussen de opvoedingsideeën en het opvoedingsgedrag van pedagogisch medewerkers gevonden moeten worden. Opvoedingsideeën met een meer gedragsmatige component bleken matig tot sterk samen te hangen met de observatie schalen. Zo vonden we een samenhang in de ideeën die pedagogisch medewerkers bijvoorbeeld hadden over het actief stimuleren van de individuele ontwikkeling van kinderen en de mate van sensitieve responsiviteit en het respecteren van de autonomie van kinderen. Dit terwijl er bijna geen relaties werden gevonden tussen opvoedingsgedrag en de meer abstracte en algemene opvoedingsideeën, zoals de ideeën over autonomie of zelfvertrouwen van kinderen. Een belangrijke bevinding was dat de culturele diversiteit van het kinderdagverblijf - een al of niet cultureel gemixt team en dito - de relatie tussen opvoedingsideeën en opvoedingsgedrag beïnvloedde. Zo bleken collectivistische opvoedingsideeën sterker samen te hangen met gedragingen die gekenmerkt worden als meer collectivistisch wanneer de kinderdagverblijven in grote mate cultureel divers waren. Deze relaties tussen collectivistische waarden en gedragingen werden niet gevonden op kinderdagverblijven met voornamelijk autochtone pedagogisch medewerkers en kinderen. Daarentegen werd op deze dagverblijven juist een sterkere relatie gevonden tussen individualistische opvoedingswaarden en gedragingen. Interessant genoeg betreffen deze bevindingen niet alleen de pedagogisch medewerkers met een allochtone achtergrond maar gelden zij net zo goed voor de autochtoon Nederlandse pedagogisch medewerkers. Deze bevindingen tonen niet alleen het belang aan van de culturele context bij het bestuderen en begrijpen van opvoedingsideeën, de resultaten laten ook vooral zien dat opvoedingsideeën continu worden gevormd in interactie met de dagelijkse opvoedings-

ervaringen in verschillende contexten, en in interactie met andere volwassenen zoals hier de collega's of de grotere culturele gemeenschap.

Dit onderzoek heeft ook beperkingen waaraan in vervolgonderzoek extra aandacht besteed zal moeten worden. Zo leverde de grootte van de onderzoeksgroep beperkingen op voor de analysemogelijkheden. De verschillende culturele groepen waren te klein om verschillen binnen de groepen te bestuderen, of om voor deze verschillen te controleren in de uitgevoerde analyses. Verder was dit onderzoek uitsluitend gericht op de opvoedingsideeën van pedagogisch medewerkers, ook werd slechts een beperkte set determinanten voor opvoedingsideeën meegenomen. Vervolgonderzoek zou zich ook moeten richten op de opvoedingsideeën van ouders om daarbij na te gaan welke mogelijke discrepanties er bestaan tussen de ideeën van ouders en die van pedagogisch medewerkers. Omdat ouders en pedagogisch medewerkers elkaars opvoedingsideeën mogelijk beïnvloeden in het frequente contact dat zij hebben, zal dergelijke informatie verder inzicht opleveren in hoe de constructie van opvoedingsideeën precies in zijn werk gaat. Ook kan hiermee een beeld ontstaan van hoe ouders en pedagogisch medewerkers een gezamenlijk denkbeeld creëren bij de gedeelde verantwoordelijkheid in de opvoeding van een kind.

Dit onderzoek heeft belangrijke implicaties voor de discussie rondom de kwaliteit van de kinderopvang. Wij betogen dat er een culturele bias bestaat, zowel in de discussie rondom kwaliteit, als in het onderzoek hiernaar, in het voordeel van Westerse, individualistische ideeën en gedragingen. Dit terwijl meer collectivistische opvoedingsideeën en gedragingen, zoals meer concrete ideeën over het opvoeden van kinderen in groepsverband, het stimuleren van samenwerkend en sociaal spel, juist zeer belangrijke, en toch weinig bestudeerde, aspecten vormen van de kinderopvang. Wij willen hier voorstellen de huidige consensus over de elementen van proceskwaliteit in de kinderopvang te heroverwegen in het licht van de centrale rol die groepsprocessen spelen, en daarbij bijzondere aandacht te hebben voor collectivistische opvoedingsideeën zoals bijvoorbeeld de ideeën over het stimuleren van groepssamenwerking.

Cultural diversity in center-based childcare